

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Чечотка В.Д.

студент,

Науковий керівник: Губанова Т.О.

кандидат юридичних наук,

Юридичний факультет

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАУКОВИЙ СТАТУС ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Теорія держави і права існує і розвивається як один з найважливіших компонентів складної та цілісної системи наук. Цілісність і єдність духовного і матеріального світу обумовило єдність усіх наук. Наука має чотири об'єкта дослідження: природу, суспільство, людину та техніку. Згідно з цим усі науки поділяються на природничі (фізика, хімія, біологія), соціальні (соціологія, історія, юриспруденція, політологія, економічна теорія), гуманітарні (психологія, формальна логіка, педагогіка, мистецтвознавство) та технічні (електроніка, біотехнологія, радіотехніка). Однакове відношення до зазначених об'єктів має філософія та математика. Остання тому, що вона вивчає кількісну основу, що притаманна всім явищам навколишнього світу. Між соціальними (досліджують життя людей у суспільстві), гуманітарними (досліджують людську природу, духовність), природничими (спрямовані на розкриття таємниць природи) та технічними (спрямовані на пошук нових можливостей техніки) науками існує певна взаємодія. Саме тому до розробки потужних природничих проблем слід залучати не лише представників природничих наук (фізика, біологія, хімія тощо), а й представників соціальних наук (юристів, економістів, соціологів, істориків, політологів) та філософів і психологів. Це можна пояснити тим, що саме на стику різних наук проводяться плідні дослідження як фундаментального, так і прикладного характеру.

За класифікацією юридичних наук вона належить до теоретико-історичних наук разом з історією держави і права та історією політичних і правових вчень (або вчень про державу і право). Теорія держави і права – наука, що має відносну самостійність щодо інших юридичних наук завдяки безпосередньому зв'язку з державно-правовою дійсністю. Всі галузеві юридичні науки – емпіричні. Це означає, що усі вони ґрунтуються на фактах, тобто на даних або явищах, що спостерігаються і

піддаються перевірці. Завдання теорії держави і права полягає у тому, щоб систематизувати, витлумачити та узагальнити факти державно-правової дійсності. Вона вносить порядок і смисл до набору фактів, налагоджує належні взаємозв'язки між ними і виводить із них певні узагальнення. Теорія без фактів може бути порожньою, але факти без теорії – нісенітні. Теорія держави і права вивчає основні загальні закономірності державних і правових явищ у цілому, незалежно від того, у якій конкретній сфері громадського життя вони відбуваються. Вона сама безпосередньо, за допомогою своїх методів і прийомів досягає головне і глибинне в державі і праві, знаходячи його в юридичній практиці.

Теорія держави і права – узагальнююча загальнотеоретична наука відносно інших юридичних наук, яка інтегрує їх досягнення. Галузеві юридичні науки (наука кримінального права, наука цивільного права, наука адміністративного права та ін.) вивчають певні державно-правові явища (правовідносини, правопорушення тощо) з точки зору характеристик, властивих даним явищам у конкретних сферах правового і державного життя. Кожна з наук, суміжних із теорією держави і права, орієнтується лише на один з аспектів вивчення держави і права. Теорію держави і права відрізняє узагальнюючий, об'єднуючий і цілісний підхід, що враховує результати досліджень інших наук для вироблення найвідповіднішої позиції у змалюванні, аналізі та поясненні «правових даних». Теорія держави і права не підміняє теорію галузевих юридичних наук і не розчиняється в ній. Кожна галузева юридична наука досліджує закономірності та особливості власного предмета. Сфера теоретичних узагальнень у галузевих юридичних науках значно вужче, ніж у теорії держави і права. Так, теорія держави і права вивчає не кримінально-правові злочини (галузь науки кримінального права), не цивільно-правові правопорушення (галузь науки цивільного права) тощо, а правопорушення в узагальненому вигляді, враховує загальне і особливе, що властиво усім видам правопорушень. У рамках теорії держави і права відбувається підсумовування знань, отриманих галузевими і спеціальними юридичними науками, а також загальнотеоретичних даних, здобутих при вивченні юридичної практики. Іншими словами, теорія держави і права є систематизований результат знань, накопичених окремими юридичними науками і юридичною практикою. У взаємовідносинах теорії держави і права і галузевих юридичних наук існує своєрідна рівноправність, яка полягає у взаємному збагаченні і взаємній допомозі в пізнанні системи закономірностей держави і права.

Теорія держави і права має досить широкий спектр дослідно-функціональних можливостей. У науковій і навчальній юридичній літературі називається різна кількість її функцій, не у всіх друкованих джерелах відповідні функції мають ідентичні назви. Функціональна

роздробленість може пояснюватись множинністю явищ, які досліджуються. Але найважливіше місце посідають її основні функції.

Як і кожна суспільна наука, теорія держави і права підходить до вивчення свого предмета, державно-правових інститутів та явищ як таких, якими вони є. Так, важливим її завданням є вивчення самого діючого права у аспекті його існування, з'ясування змісту чинних законів тощо. Таку функцію називають констатаційною. Якщо ж треба не тільки пізнати, а й пояснити предмет, розкрити причини явищ і подій, наука виконує, крім констатаційної інтерпретаційну функцію. На рівні ж загальних закономірностей теорія держави і права покликана спочатку показати, що і як відбувається у сфері діяльності держави і права, а потім з'ясувати та пояснити, чому так відбувається. Це завдання онтологічної (гр. *on* (*ontos*) – суще, *logos* – поняття, вчення, наука) функції. Вона поєднує констатаційну та інтерпретаційну функції. Її суть полягає в об'єктивному розкритті існуючої реальності, поясненні її такою, якою вона є. Але перш, ніж давати соціально-політичну, юридичну, моральну або іншу оцінку державно-правовому явищу (скажімо, державній установі чи правовій нормі), слід зібрати необхідний матеріал, врахувати факти минулого та сучасного, провести їх наукову класифікацію і систематизацію, вивчити внутрішню структуру установи, її компетенцію, структуру законодавчого акта, формальні приписи правової норми тощо та пояснити їх саме такими, якими вони існують у об'єктивній дійсності.

Не можна вивчити предмет з готовою оцінкою, взятою поза цим предметом. Така оцінка може бути суб'єктивною і, навіть, упередженою. А оцінка має складатись у процесі вивчення предмета, у такому разі пояснення його є неминучим, але суть у тому, щоб воно було правильним, науково обґрунтованим, щоб об'єктивне не підмінялося суб'єктивним. Тому і критерії оцінок мають бути такою ж мірою об'єктивними, як і сам предмет пізнання. Правильна кваліфікація явища, що вивчається, усуває випадковості в оцінці, у тому числі кон'юнктурного характеру. Пояснення явищ як таких, з точки зору їх сутності, властивостей і відносин з іншими явищами, є основною та визначальною функцією науки.

Теорія держави і права не обмежується пізнанням і поясненням державно-правових явищ. У наш час, коли виникли нові політичні й соціально-економічні умови, зокрема умови ринкової економіки, наука відкриває нові закономірності у розвитку політико-правових відносин та інститутів. Ці закономірності, які виникли у процесі розвитку предмета науки, розкриваються за допомогою евристичної функції. Евристика – це мистецтво знаходження істини, нових відкриттів. Відкриття ж закономірностей існування відповідних явищ – найважливіше завдання

науки, а, отже, є однією з основних її функцій, без якої наука перестає бути наукою.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. / За ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
2. Комаров С.А., Малько А.В. Теория государства и права. Учебно-методическое пособие. Краткий учебник для вузов. – М.: НОРМА–ИНФРА-М., 1999. – 448 с.
3. Мухаев Р.Т. Теория государства и права: Учебник для вузов. – М.: ПРИОР, 2001. – 464 с.
4. Панарин А.С. ПОЛИТОЛОГИЯ. Западная и восточная традиция: Учебник для вузов. – М.: Университет, 2000. – 320 с.
5. Протасов В.Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства: Вопросы и ответы. – М.: Новый Юрист, 1999. – 240 с.
6. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел., 2000. – 704 с.
7. Теория государства и права: Курс лекцій / По ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – М.: Юристъ, 2000. – 776 с.
8. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. – М.: НОРМА, 2000. – 616 с.
9. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2000. – 640 с.
10. Теорія держави і права: Конспект лекцій / Уклад. В.В. Сухонос (мол.). – Суми: УАБС, 2003. – 90 с.

Якименко Л.Є.

студентка,

Науковий керівник: Киричук А.С.

доцент,

*Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського торговельно-економічного університету*

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

Роль нормативних договорів в умовах ринкових відносин зростає, що пов'язано з тим, що вони є швидким, зручним і простим способом регулювання, який дозволяє враховувати взаємні інтереси суб'єктів і забезпечувати відносно безконфліктне існування громадянського суспільства [1].